

ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ

RELAȚIA ȘCOALĂ-MUZEU, FACTOR AL ÎMBINĂRII ARMONIOASE A INSTRUCȚIEI ȘI EDUCAȚIEI ESTETICE. MIJLOACE DE STIMULARE A INTERESULUI PENTRU ARTA PLASTICĂ

Eugenia GAVREA

Cu toate că școala influențează în mod intenționat, sistematic și organizat dezvoltarea multilaterală a tinerelor generații, educația estetică, chiar în unitățile în care există profesori de desen și destul material didactic, nu se realizează decât într-o insuficientă măsură.

De aceea se simte necesitatea fundamentării acestei laturi pe baza cunoașterii exponatelor originale, ceea ce practic nu se poate obține decât în muzee și expoziții.

În muzeu, elevul are posibilitatea să-și clarifice, să-și fixeze și să-și fundamenteze cele învățate la școală la orele de istorie, literatură, istoria artelor etc.

Muzeul de artă, prin operele în original, mărește puterea de evocare a acestora, ajută fundamental la cunoașterea tuturor categoriilor de opere de artă, oferind posibilitatea îmbogățirii cunoștințelor de cultură generală, dezvoltă gustul pentru frumos, instruiște efectiv pe linia dezvoltării artelor. În același timp sădește în elevi setea de a căuta neconținut exponatele muzeistice, de a le privi cu interes și emoție.

Cu câțiva ani în urmă, Muzeul de artă al R. S. România a organizat experimental cursuri de istoria artelor, pe teme de artă românească și străină, de educație artistică și estetică.

Pe baza experiențelor acumulate s-au inițiat din anul trecut, la acest muzeu, studii temeinice privind legătura între muzeu și școală.

La baza acestor studii stau cercetările și sondajele realizate de către muzeograful Secției de popularizare, studii și documentare a muzeului în colaborare cu un colectiv de cercetători de la Institutul de psihologie.

Cercetarea a urmărit gradul de cunoaștere a operei de artă de către elevi și profesori :

a) dacă aceștia consideră că este sau nu necesară o colaborare mai strinsă, mai temeinică între muzeu și școală ;

b) cum se poate realiza cu maximum de eficiență această legătură ;

c) care sînt cele mai bune mijloace specifice de colaborare între cele două instituții (eforturile unora și ale altora).

În prezent, programa de învățămînt nu permite școlii, și nu există nici mijloace suficiente, de a asigura elevilor educația estetică în domeniul artelor plastice. Activitatea extrașcolară a elevilor oferă însă o participare mai largă a acestora în special la valorificarea interesului pentru creația plastică, receptarea artistică situîndu-se pe plan secund.

Lectoratul pentru elevi de pe lângă Muzeul de artă al R. S. România, insuficient valorificat de școală, oferă tocmai această posibilitate.

Ținînd seama de aceste condiții, ne-am propus să urmărim rolul pe care-l joacă lectoratul în formarea educației estetice a elevilor și mai ales care sînt mijloacele necesare atragerii unui număr cît mai mare de elevi spre lectorat.

Cele două obiective au fost sintetizate organic în două chestionare diferite în funcție de pregătirea celor două categorii, cărora s-au adresat chestionare cu valoare constatativă și orientativă, unul aplicat pe un număr de 70 de profesori de specialitate din capitală, iar al doilea aplicat pe un număr de 200 elevi de clasa a X-a a liceelor de cultură generală. (Am consultat atît elevi și profesori care au frecventat lectoratul, cît și din cei care nu l-au frecventat).

Chestionarul pentru profesori investighează :

a) elemente privitoare la condițiile efectuării instrucției și educației estetice în școală ;

b) activitatea extrașcolară pe aceeași linie, cu privire la modul de cunoaștere și folosire a lectoratului pentru elevi ;

PROFESORII RĂSPUND LA CHESTIONAR

c) relevarea unor propuneri din partea profesorilor referitoare la îmbunătățirea relațiilor muzeu-școală.

Chestionarul pentru elevi cercetează :

- a) modul cum elevii apreciază realizarea instrucției și educației în școli ;
- b) mijloacele prin care și cu care se realizează acestea ;
- c) cunoștințele lor privitoare la pictorii români și străini ;
- d) cunoștințe privind operele acestora și legate de teoria artelor.

ANALIZA REZULTATELOR

Răspunsurile primite de la profesori se concretizează în următoarele date :

a) Din totalul profesorilor interogați, 12 predau în specialitate de aproximativ 5 ani, 30 predau în specialitate de aproximativ 10 ani, iar 28 de peste 10 ani. În general profesorii cu o mai mare vechime la catedră orientează elevii spre muzeu, spre lectorat, iar elevii la rîndul lor dovedesc o receptivitate mărită pentru valorile plastice.

b) Privitor la condițiile de desfășurare a educației estetice în domeniul artelor plastice în școală, profesorii ne relatează că aceste condiții sînt insuficiente sau lipsesc, astfel peste 70% din subiecți au subliniat insuficiența materialului didactic. Materialele didactice folosite se rezumă la unele albume, cîteva diapozitive și foarte rar, la unele școli, se găsesc filme de artă de scurt metraj. De aceea peste 65% dintre profesori apreciază necesitatea contactului direct al elevilor în muzeu cu opera de artă, subliniind faptul că în special în București există posibilitatea ca oricine să poată să privească atîtea și atîtea opere în original.

c) Condițiile actuale pe care le oferă școala, fac ca instrucția și educația transmisă de profesor să se realizeze preponderent pe baza explicațiilor și discuțiilor teoretice, folosindu-se materialul didactic existent, dar total insuficient.

d) Posibilitățile pe care le oferă profesorilor folosirea muzeului sau invitarea unor muzeografi în școală nu sînt suficient valorificate, în sensul că numai 60% dintre profesori au folosit muzeul pentru informarea elevilor și numai 25% dintre aceștia au invitat muzeografi în școală. Situația aceasta este dictată și de unele condiții obiective (timp, distanță etc.), dar și de lipsa de preocupări în acest sens, din partea profesorilor.

e) Cu privire la lectoratul pentru elevi, constatăm că 57% dintre profesori cunosc existența și tematica acestuia și 43% nu cunosc programul acestui lectorat din cauză că nu-l frecventează. Muzeul le-ar putea veni în întîmpinare printr-o mai strînsă legătură cu organizațiile U.T.C. și de pionieri din școală și prin inspectoratul școlar din cadrul Consiliului popular al municipiului sau ale sectoarelor capitale. Am sugerat profesorilor interogați să pună în dezbatere, în cadrul cercurilor pedagogice de specialitate relația muzeu-școală.

Totodată constatăm că toți cei care frecventează lectoratul cu elevii se pronunță favorabil pentru această formă de colaborare, de asemenea și cei care au aflat pentru prima dată de existența lectoratului (cu ocazia chestionării), s-au dovedit interesați într-o asemenea colaborare viitoare cu muzeul nostru. Din această perspectivă constatăm și reproducem o serie de propuneri pe care le socotim demne de luat în considerație, propuneri privitoare la relația muzeu-școală.

Acestea se referă la :

1. Posibilitatea ca unele lecții școlare despre pictorii români sau școli și curente artistice să fie ținute direct în muzeu cu condiția ca ora respectivă să fie ultima oră de curs.

2. Dacă nu este posibilă deplasarea elevilor (ora este intercalată), se pot ține conferințe fie în timpul orei, fie înaintea începerii cursurilor.

3. Pentru a cuprinde un număr mai mare de elevi și pentru o mai bună popularizare a exponatelor muzeistice se pot organiza expoziții volante.

4. Îmbunătățirea propagandei pentru muzeu, eventual cu o pledoarie privitoare la rolul muzeului în viața socială. Unii profesori propun ca lecțiile din cadrul lectoratului să sistematizeze cunoștințele primite în școală prin acordarea unui spațiu mai larg prezentării materialului didactic (diapozitive, filme etc) și contactului direct cu opera de artă.

Menționăm totodată că propunerile unor profesori privitoare la desfășurarea lecțiilor în cadrul lectoratului se referă la necesitatea activizării elevilor în cursul lecțiilor prin întrebări și răspunsuri, care ar facilita într-o bună măsură fixarea cunoștințelor și lămurirea unor aspecte rămase încă neînțelese, și la insistarea asupra a ceea ce aduce nou fiecare perioadă istorică în artă prin exemplificări aflate la dispoziția muzeului.

Analiza răspunsurilor oferite de elevi la chestionarul numărul 2, ne prilejuiește următoarele constatări :

a) Din totalul elevilor, 96% apreciază că lecțiile de istoria artelor din școală nu sînt suficiente, 68% pun această apreciere pe seama spațiului acordat acestei materii și pe materialul didactic nesatisfăcător și insuficient. Acest fapt i-a condus pe circa 84% dintre elevii interogați să-și completeze cunoștințele cu frecventarea muzeelor de artă și a posibilităților ce le pun la dispoziție acestea.

b) Apare o diferență foarte clară atît în ceea ce privește cunoașterea artiștilor români și străini ca și a celor mai reprezentative etape din creația artistică, între elevii care frecventează cursurile lectoratului nostru și cei care nu beneficiază de acesta.

Din cei 100 de elevi participanți la lectorat, 77 au dat răspunsuri bune și foarte bune referitoare la artiștii români, 16 mediocre, iar 7 slabe. Din cei 100 de elevi care nu au frecventat lectoratul, 15 au răspuns bine și foarte bine, 24 mediocru, iar 61 slab.

Aceste date nu ne diferențiază net elevii în ceea ce privește cunoștințele lor asupra pictorilor străini sau români, ci demonstrează diferențieri privitoare la cunoașterea artei plastice în general. Acest fapt se confirmă și în ceea ce privește unele cunoștințe de istoria și teoria artelor ale elevilor (una din întrebări se referă la caracteristicile stilului baroc). În legătură cu aceste cunoștințe 40% sînt răspunsuri bune, 35% mediocre și 25% slabe. Raportînd aceste tipuri de răspunsuri privitoare la cunoștințele ce le posedă în domeniul respectiv, la elevii care frecventează ciclul de expuneri din cadrul lectoratului de la muzeu față de cei care nu frecventează lectoratul sau muzeul constatăm că : în cazul primilor apar răspunsuri bune în proporție de 70%, mediocre 20% și slabe 10%, iar în cazul elevilor din categoria a doua 60% slabe, 30% mediocre și 10% bune. Aceste date ne elucidează rolul pe care-l joacă lectoratul și muzeul în formarea instrucției și educației estetice a elevilor. Dăm spre exemplificare răspunsul bun al unui elev care frecventează lectoratul și un răspuns bun al unui elev care nu frecventează lectoratul, privitor la caracterizarea stilului baroc pentru a demonstra că și în ceea ce privește răspunsurile există diferența calitativă.

— Stilul baroc a apărut în sec. XVII, atît în arhitectură, cît și în sculptură și pictură; caracteristicile stilului baroc sînt : abundența liniilor curbe, a volumelor și a bolților, precum și bogăția decorațiilor care adesea fac ca să se estompeze impresia ansamblului.

— Arta barocă este o artă care vrea să impresioneze prin grandoare și măreție, mișcările și chiar personajele sînt adesea denaturate. În pictură apar oameni din popor și peisaje de sine stătătoare.

Răspunsurile elevilor implică și unele propuneri privitoare la posibilitățile de îmbunătățire a relațiilor muzeu-școală și a lecțiilor din cadrul lectoratului. Dintre acestea reținem următoarele : 1) sporirea lecțiilor de istoria artelor în școală (eventual cu introducerea unor lecții și la clasele mai mici) 2) folosirea mai intensă a posibilităților pe care le oferă muzeul de artă (albume, diapozitive, filme, opere originale) ; 3) folosirea mai largă în cadrul îndrumărilor muzeale a discuțiilor tematice și libere în fața operei de artă dintre elevi și muzeografi ; 4) invitarea muzeografilor la școală ; 5) difuzarea gratuită în școală a unor cataloage, pliante etc ; 6) organizarea de expoziții volante ; 7) inițierea unor lecții cu caracter introductiv despre arta plastică (introducerea unor lecții despre concepția și tehnica artei moderne).

Răspunsurile elevilor ca și cele ale profesorilor denotă insuficienta posibilitate pe care o are în prezent școala de a realiza cu forțe proprii instrucția și educația estetică în domeniul artelor plastice, necesitatea colaborării cu muzeul de artă și fructificarea mai intensă a posibilităților pe care le oferă lectoratul pentru elevi.

Investigația efectuată cu privire la rolul muzeului de artă în educația estetică a elevilor și la mijloacele de optimizare a relației muzeu-școală ne prilejuiește unele observații și propuneri concrete. 1) Condițiile existente și mijloacele aflate la dispoziția școlii privind educația artistică a elevilor în domeniul artelor plastice reclamă cu necesitate o colaborare mai strînsă cu factorii de specialitate (muzeu și colectivul științific al muzeului). Această colaborare tinde să suplinească unele neajunsuri privitoare la realizarea optimă a educației estetice în școală și la formarea unui public constant pe viitor, al muzeului de artă. 2) Existența lectoratului pentru elevi, ca mijloc eficient de dezvoltare a instrucției și educației estetice a elevilor, constituie premiza necesară unei colaborări mai strînse dintre muzeu și școală, favorizează transmiterea de cunoștințe, dar mai ales contactul nemijlocit al elevilor cu muzeul de artă, implicit cu

GRUP DE UTECIȘTI ÎN FAȚA OPERELOR DE ARTĂ

DISCUȚII CU PIONIERI

opera de artă în original. Lectoratul, prin cadrele de muzeografi, prin programa cursului, prin materialul ilustrativ de care dispune constituie o instituție care poate să asigure completarea educației estetice a elevilor. 3) Problema pe care o ridicăm și care a rezultat din datele cuprinse în cercetarea noastră constă nu atât în evidențierea necesității unei relații optime dintre muzeu și școală, cu care toți sîntem de acord, ci a găsirii mijloacelor celor mai eficiente care să contribuie la realizarea în practică a legăturii de care am amintit. Primul pas s-a realizat prin intermediul lectoratului și totuși am constatat că această formă de colaborare nu este suficient valorificată la nivelul municipiului București, fie datorită neînscrinerii școlilor la lectorat, fie datorită înscrierii dar nefrecvențării constante a cursurilor. Unele propuneri ale profesorilor și elevilor au fost deja formulate în cursul articolului, de aceea mă voi referi numai la acele propuneri pe care le socotesc necesare ca urmare a experienței cîștigate pînă în prezent.

1) Mijloace de atragere a elevilor în muzeul de artă: îndrumări simple și tematice, discuții cu elevii pe o temă aleasă, discuții cu ocazia unor aniversări, vernisaje, seri muzeale pentru elevi, întîlniri ale elevilor cu artiști plastici, organizarea unor vizionări de filme de artă, organizarea în școală a unor întîlniri cu muzeograful, a unor expoziții volante, conferințe, precum și intensificarea în școală a propagandei de vizionare a muzeului și a expozițiilor temporare. În acest scop am folosit presa, radioul, televiziunea, pentru a face cunoscute acțiunile organizate de muzeu. Dar poate că nu întotdeauna anunțurile noastre au fost suficiente, atîngîndu-și scopul.

2) Mijloace de colaborare eficiente între muzeu și cadrele de specialitate din școli: sprijinirea profesorilor în pregătirea unor lecții, a unor teme speciale, cu material documentar și ilustrativ, întîlniri periodice între profesori și muzeografi în grup sau individual, pentru a se defini ajutorul reciproc în atragerea elevilor la muzeu (popularizarea patrimoniului muzeal, a propagandei lectoratului etc.) și sprijinirea cercurilor de desen din școli.

3) Mijloace de îmbunătățire a relațiilor muzeu-școală în cadrul lectoratului: punerea de acord a programei lectoratului cu programa analitică școlară.

Întîlniri periodice între muzeografi și profesori în scopul fixării coordonatelor principale ale lecțiilor din cadrul lectoratului; participarea cu regularitate a profesorilor și elevilor la ciclul ales. Punerea la dispoziție spre consultare a lecțiilor ce formează obiectul lectoratului.

4) Mijloace de îmbunătățire a activității muzeografului în contact cu elevul.

Muzeograful reprezintă în cadrul relațiilor muzeu-școală veriga de legătură activă, care traduce în fapt procesul de educație estetică a elevului. De activitatea lui depinde dacă elevul se alege cu un profit de cunoștințe, dacă acesta începe să simtă atracție către opera de artă. Aceasta implică din partea muzeografului pe de o parte o pregătire temeinică și sistematică de specialitate, iar pe de altă parte mijloace psiho-pedagogice de cunoaștere a elevului, de apropiere de acesta. Între acestea din urmă amintim tactul pedagogic, înțelegerea, răbdarea, forța de influențare, prezența de spirit, într-un cuvînt aprecierea gradului responsabilității sociale ce-i revine. De aceea, în cadrul relațiilor muzeu-școală, muzeograful poate să constituie unul din factorii importanți în atragerea sau respingerea elevilor către opera de artă.

În cele prezentate, deși ne-am axat în cea mai mare măsură pe activitatea lectoratului nostru, nu am renunțat cu bună intenție de a lărgi sfera în care se situează relațiile dintre muzeu-școală și prin alte mijloace. Cu alte cuvinte avem în vedere și alte posibilități în afara lectoratului de a îmbunătăți relațiile dintre cele două instituții, în fond de a atrage tineretul școlar către frecventarea muzeului.

Începutul realizat pe baza lectoratului, ca și pe baza altor mijloace deja experimentate, ne îndreptățește să apreciem că există suficiente condiții și mijloace care mai pot fi explorate în vederea statornicirii unei colaborări între muzeu și școală în beneficiul elevilor și în folosul educației lor.